

Профілактика поширення сарани та заходи щодо її контролю

Останнім часом на території України відзначено локальне збільшення кількості небезпечних шкідників — сарани, що може створити серйозну загрозу як для сільськогосподарських культур, так і дикорослих рослин. Ситуація погіршується через зростання середньорічних температур та часті посухи. Для ефективного протистояння цьому явищу важливо глибше ознайомитися з особливостями існування і поширення даного шкідника.

В Україні мешкають різні види саранових, серед яких прус або італійська сарана (*Calliptamus italicus* L), перелітна сарана (*Locusta migratoria migratoria* L), марокканська сарана (*Dociostaurus maroccanus* Thunb) та інші.

Загалом нараховується близько 20 видів цих комах. Цей шкідник завжди був присутній на нашій території, проте не створював значної загрози для рослинності. Для суттєвого зменшення втрат від нашествия сарани важливим є завчасний моніторинг, профілактичні заходи та ефективна організація дій у разі масового поширення цих комах.

Ефективні методи боротьби зі шкідником починаються з профілактики його поширення, а саме:

1. Раннє виявлення осередків заселення. Це передбачає систематичне обстеження територій, які є найбільш привабливими для сарани. Моніторинг має включати:

- проведення регулярних обстежень місцевості;

- ведення журналів спостережень для фіксації кількості комах, стадій їх розвитку, складання карт міграції та визначення можливих зон харчування;

- залучення місцевих жителів до виявлення місць проживання шкідників, навчання навичкам спостереження та інформування громади й відповідних служб про перші ознаки появи сарани.

2. Агротехнічні заходи для запобігання поширенню шкідника включають застосування перевірених методів підготовки ґрунту та догляду за культурами. Ці заходи спрямовані на зменшення ризику її появи та розвитку. Основні профілактичні агротехнічні дії:

– раннє та глибоке орання ґрунту для руйнування кладок яєць сарани;

– висівання культур у вчасно підібрані терміни, що дозволяє уникнути збігу ключових фаз розвитку рослин із масовим виходом личинок;

- усунення кормової бази шкідника завдяки знищенню бур'янів і ретельному прибиранню рослинних залишків;
- раціональне планування сівозміни шляхом чергування культур, менш привабливих для сарани;
- викошування трав'яного покриву на пасовищах і луках для зменшення площ, придатних для розвитку личинок.

Дотримання цих рекомендацій сприятиме ефективній профілактиці розповсюдження сарани та збереженню врожаю.

3. Безпосереднє здійснення заходів із локалізації та знешкодження шкідника включає використання як біологічних, так і хімічних методів боротьби із сарановими, враховуючи необхідність забезпечення безпеки для людей та природного середовища.

1) Біологічні методи включають:

- збереження та стимулювання розселення природних ворогів саранових, а також випуск ентомофагів, здатних знищувати яйця та личинки сарани. До таких ворогів належать жувелиці, мурахи та окремі види птахів.
- використання грибкових та бактеріальних препаратів, створених на основі активних штамів грибів-ентомофагів у комбінації з бактеріальними засобами. Зокрема, вид гриба *Metarhizium acridum* вважається ефективним у боротьбі проти саранових, на чому наголошує Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО). <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/e46c0719-a3dd-4310-97d6-b18a84fe0d2e/content>.

Даний метод ефективний при проведенні профілактичної роботи під час проведення обстежень, завчасного прогнозування виникнення загрози росту чисельності та розширення ареалу існування сарани.

2) Хімічний метод боротьби. Цей метод найбільш ефективний для локалізації та знищення сарани під час виникнення реальної загрози масового поширення шкідника.

Для боротьби із сараною використовують пестициди, що містять активні речовини, такі як лямбда-цигалотрин, тіаметоксам, люфенурон, альфа-циперметрин, хлорпірифос, циперметрин та інші. Важливе значення має своєчасне проведення обробки: заходи з ліквідації сарани рекомендується проводити при чисельності личинок стадних видів (перелітна сарана) 2-5 екз./кв. м, а для нестадних видів – 10-15 екз./кв. м. Захист посівів від саранових слід починати під час масової появи личинок I віку та їхнього розвитку до III віку, оскільки саме в цей період вони є найбільш уразливими. Обробки пестицидом краще проводити вранці та ввечері. Кулігу (тимчасові скупчення личинок), що рухається, обробляють на площі за 200-250 м від «голови», охоплюючи її по спіралі, що перевищує фронт куліги.

Найбільш ефективними методами внесення є авіаційна обробка, наземне обприскування (включаючи створення аерозолів з урахуванням напрямку вітру), а також локальне застосування гранул.

Важливим є дотримання заходів безпеки під час хімічної обробки рослин. Необхідно пам'ятати, що використання хімічних засобів захисту рослин знищить не тільки саранових, але й і інші види комах, що потраплять під вплив пестицидів, створюється загроза для мешканців водойм, біля яких будуть проводитись захисні заходи. Тому використовувати цей метод необхідно у разі виявлення загрози масового поширення сарани.

Під час проведення робіт необхідно враховувати та правильно організувати:

- захист персоналу;
- запобігання забруднення водойм;
- природних територій, що охороняються.

Використовують пестициди згідно регламентів, передбачених «Переліком пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні»,

<https://mepr.gov.ua/upravlinnya-vidhodamy/derzhavnyj-reyestr-pestytsydiv-i-agrohimikativ-dozvolenyh-do-vykorystannya-v-ukrayini/>.

Працівники, що виконують роботи із засобами захисту рослин, повинні пройти спеціальну підготовку та мати посвідчення про право роботи з пестицидами, що видається територіальними органами Держпродспоживслужби у встановленому порядку. Вони повинні бути забезпечені комплектом засобів індивідуального захисту. При роботі із засобами захисту рослин необхідно дотримуватись чинних Державних санітарних правил «Транспортування, зберігання та застосування пестицидів у народному господарстві» ДПС 8.8.1.2.001-98 та правил техніки безпеки.

4. Організаційні та координаційні заходи передбачають:

- розробку та реалізацію загальних планів дій при загрозі масового розмноження шкідників;
- створення мобільних бригад (забезпечення необхідним обладнанням, транспортом, засобами зв'язку, технікою);
- забезпечення фінансування: виділення коштів на закупівлю необхідної кількості препаратів, техніку, проведення моніторингів;
- інформаційна підтримка та збір даних серед фермерів, агрономів та населення.

Дані заходи повинні бути організовані завчасно на основі вимог статті 14 «Порядок запровадження особливого режиму захисту рослин» та статті 15 «Заходи, що здійснюються на території з особливим режимом захисту рослин» Закону України «Про захист рослин».

Одночасно звертаємо увагу на важливе питання: як відрізнити сарану від схожої комахи – коника справжнього (*Tettigoniidae*), який не створює ніякої загрози рослинам, на відміну від саранових.

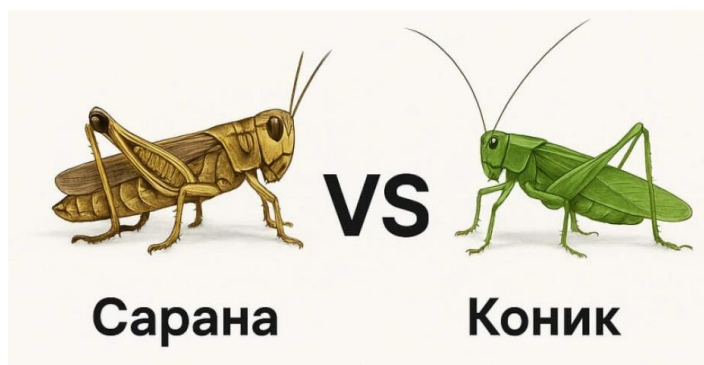
Основні відмінності:

Зовнішність: Сарана більша, з короткими вусами-антенами, тоді як коники менші та мають довгі вуса.

Харчування: Сарана — переважно рослиноїдний шкідник, а коники — всеїдні з хижим нахилом, полюють вночі.

Відкладання яєць: Сарана відкладає яйця в ґрунт, а коники — всередину стебел рослин для кращого захисту та доступу до їжі.

Соціальна поведінка: Хоча деякі види сарани можуть збиратися у зграї, більшість з них та всі коники живуть поодиноці.

Більш детальну інформацію щодо біологічних особливостей саранових можна отримати у спеціальній літературі, спеціалізованих сайтах, або звернувшись до Головного управління Держпродспоживслужби у Вінницькій області.

* Фото – з відкритих джерел.